

บทที่ 2

แนวคิดทางทฤษฎีวิธีการศึกษา

1. แนวคิดทางทฤษฎี

ต้นทุนในการปล่อยสินเชื่อนานาชาติโดยทั่วไปประกอบด้วยต้นทุนในหมวดย่อย

3 ชนิดคือ

- ต้นทุนของเงิน (cost of fund, Cf)
- ต้นทุนการดำเนินงาน (operating cost, Co)
- ต้นทุนความเสี่ยง (risk or uncertainty cost, Cu)

Ernst Baltensperger¹ ได้ศึกษาถึงต้นทุนของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงความเกี่ยวข้อง ระหว่างต้นทุนการดำเนินงานกับต้นทุนความเสี่ยง ของธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกา

Baltensperger เชื่อว่าต้นทุนในการดำเนินงานนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสาร จำนวนบัญชีลูกหนี้และขนาดของธนาคาร กล่าวคือ ถ้าธนาคารมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวลูกหนี้ทรัพย์สิน สภาพคล่อง และพฤติกรรมทางการเงินของลูกหนี้มากขึ้น จะทำให้ธนาคารมีต้นทุนการดำเนินงานมากขึ้น แต่ธนาคารมักจะยอมเสียค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูลข่าวสารนี้ เนื่องจากการทราบข้อมูลข่าวสารที่มากขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยลดต้นทุนความเสี่ยงของธนาคารลงได้มากขึ้น ซึ่งสามารถลดต้นทุนได้มากกว่าต้นทุนข่าวสารที่เพิ่มขึ้น

1 Ernst Baltensperger, "Costs of Banking Activities : Interaction between Risk and Operating Cost", Journal of Money, Credit and Banking. (August 1972), p. 595-610 .

นอกจากนี้ยังเชื่อว่าต้นทุนการดำเนินงานยังขึ้นอยู่กับจำนวนบัญชีลูกหนี้ด้วย กล่าวคือ ถ้าธนาคารมีจำนวนลูกหนี้มาก ธนาคารนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีต้นทุนการดำเนินงานน้อยกว่า ธนาคารที่มีจำนวนบัญชีลูกหนี้น้อยกว่า และในทำนองเดียวกันขนาดของธนาคารก็มีผลต่อต้นทุนการดำเนินงานของธนาคาร กล่าวคือ ธนาคารที่มีขนาดใหญ่กว่ามักจะมีต้นทุนการดำเนินงานที่ต่ำกว่าธนาคารที่มีขนาดเล็กกว่า

Direk Channon^{2/} ศึกษาการให้สินเชื่อและต้นทุนของการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคารออกเป็น 3 ประเภท

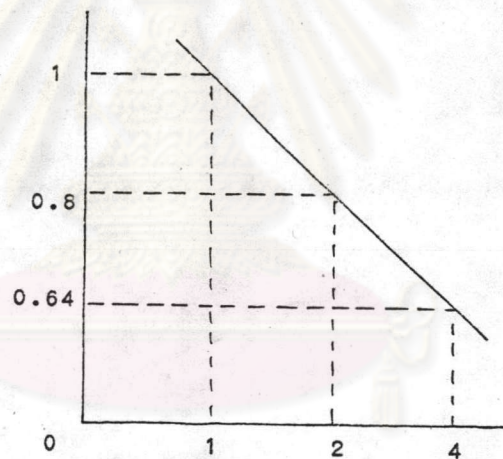
- ต้นทุนด้านพนักงาน (staff direct cost) ที่คิดจากเงินเดือนของพนักงานทุกระดับ ตามกิจกรรมและบริการในส่วนต่าง ๆ ในการให้สินเชื่อ
- ต้นทุนด้านอื่น (other direct cost) ที่ประกอบด้วยต้นทุนในการให้บริการสินเชื่อทุกชนิด ที่นอกเหนือจากเงินเดือนพนักงาน
- ต้นทุนประจำ (overhead cost) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานประจำอื่น ๆ ของธนาคาร นอกเหนือจากต้นทุน 2 ประเภทแรก

Channon ได้กล่าวเห็นว่า จะต้องมีการวัดและจะต้องสามารถจำแนกค่าใช้จ่ายในการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่แม่นยำและถูกต้องเสียก่อน จึงจะสามารถคำนวณหาต้นทุนการให้สินเชื่อที่แท้จริงได้และเชื่อในผลของประสบการณ์ (experience effect) ในวงการสินเชื่อธนาคารว่า เมื่อมีการสะสมประสบการณ์ในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นเรื่อย ๆ ธนาคารจะมีต้นทุนการดำเนินงานลดลง เนื่องจากธนาคารพยายามปรับปรุงให้มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ทั้งในด้านระบบงาน ทักษะของพนักงาน และด้านอื่น ๆ จากการศึกษาความสัมพันธ์ของจำนวนครั้งในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกา กับต้นทุนการดำเนินงานของการปล่อยสินเชื่อแต่ละครั้ง ภายใต้อธิบายนโยบายและการจัดการคงที่

2 Direk Channon, Bank Strategic Management and Marketing (Chicester : John Wiley and Sons, 1986)

Channon สรุปผลการศึกษาว่าการที่ธนาคารปล่อยสินเชื่อมากขึ้นและมีประสบการณ์ในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น จะทำให้ธนาคารเสียต้นทุนการดำเนินงานในแต่ละครั้งลดน้อยลง ดังรูปที่พล็อตจากลอการิธึมของจำนวนครั้งของการให้สินเชื่อ กับ ลอการิธึมของต้นทุนการดำเนินงานในการให้สินเชื่อ แสดงว่ายิ่งมีการให้สินเชื่อมาก ต้นทุนในแต่ละครั้งยิ่งลดลงเรื่อย ๆ ดังรูปที่ 1

ต้นทุน
การดำเนินงาน
(ล้านคอลลาร์
สหรัฐ)

จำนวนครั้งการให้สินเชื่อ
(ล้านครั้ง)

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของจำนวนครั้งที่ให้สินเชื่อกับต้นทุนการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์
ในสหรัฐอเมริกา

Richard Meyer and Tongroj Onchan^{3/} ได้ศึกษาเรื่องสินเชื่อเกษตรและ
การให้สินเชื่อเกษตรในประเทศไทย ได้พัฒนาสูตรและวิธีการคำนวณต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตร
ดังนี้

$$LC = \frac{F + A + \left(\frac{D}{1-D} \right) (1 + F + A)}{1-D}$$

โดย F เป็นต้นทุนของเงิน
A เป็นต้นทุนการค้าเงินงาน
D เป็นหนี้สูญ

หลักการคำนวณต้นทุนของสินเชื่อ คิดจากค่าใช้จ่ายทุกชนิดรวมถึงค่าเสื่อมราคาของ
ทรัพย์สินต่าง ๆ ด้วย โดยแบ่งต้นทุนที่เกี่ยวข้องกันออกเป็นหมวดต่าง ๆ 3 หมวด ได้แก่
ต้นทุนของเงิน ต้นทุนการค้าเงินงาน และหนี้สูญ และได้กำหนดที่มาและหลักการในการหาต้นทุนไว้
และกำหนดสมการที่ (1) ไว้ ซึ่งจะเป็สูตรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับรายละเอียดของวิธีการ
จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้สมการดังต่อไปนี้ ในการคำนวณต้นทุน
การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ โดยให้ Lc (lending cost) เป็นต้นทุนทั้งหมด

3 Richard Meyer and Tongroj Onchan, Agricultural Credit
in Thailand revised version of "Rural Financial Markets in
Thailand : Assessment and Recommendations "prepared for USIAD/Thailand
(Bangkok : 1978)

$$Lc = C_f + C_o + \left(\frac{C_u}{1-Cu} \right) (1 + C_f + C_o) \text{-----}(1)$$

โดย C_f = ต้นทุนของเงิน
 C_o = ต้นทุนการดำเนินงาน
 C_u = ต้นทุนความเสี่ยง

จากสูตร ต้นทุนการให้สินเชื่อประกอบขึ้นจากต้นทุนของเงิน ซึ่งเป็นต้นทุนของธนาคาร ในการจัดหาเงินทุนมาให้ลูกค้ากู้ยืม ต้นทุนการดำเนินงานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในสำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ และต้นทุนความเสี่ยงที่ธนาคารต้องรับภาระลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้

ที่เลือกใช้หลักการนำค่าต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรนั้น เพราะหนี้สูญ หนี้เสีย หรือหนี้มีปัญหาอื่น ไม่ได้มีผลกระทบต่อเงินต้นและดอกเบี้ยเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อ ต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนของเงินอีกด้วย การคำนวณด้วยวิธีนี้ได้ค่าต้นทุนที่มีค่าสูงกว่าการนำเอาต้นทุน ต้นทุนหมวดย่อยมารวมกัน

การคำนวณด้วยวิธีนี้ จะได้ต้นทุนการให้สินเชื่อที่สูงกว่าการนำเอาต้นทุนของเงิน ต้นทุนการดำเนินงาน และต้นทุนความเสี่ยงที่ทำได้มารวมกัน เนื่องจากหนี้สูญไปนั้นเป็นหนี้ที่ไต่ผ่านกระบวนการของการให้สินเชื่อตามปกติมาแล้ว ซึ่งธนาคารก็มีต้นทุนทั้ง C_f , C_o และ C_u ตามปกติอยู่แล้ว ดังนั้นหนี้ที่ธนาคารเก็บไม่ได้หรือต้นทุนความเสี่ยงจึงเป็น $(Cu/1-Cu)(1+C_f+C_o)$ ซึ่งเมื่อรวมกับ C_f และ C_u ตามสูตรในสมการที่ (1) แล้ว จะได้ต้นทุนการให้สินเชื่อที่แท้จริง

ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรมีส่วนประกอบและวิธีการคิดดังนี้

1. ต้นทุนของเงิน คือ ต้นทุนของธนาคารในการจัดหาเงินทุนมาให้ลูกค้ากู้ยืม ซึ่งได้จากการระดมเงินฝากและการกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น โดยทั่วไปแล้วต้นทุนชนิดนี้ เปลี่ยนแปลงไปตามอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ธนาคารจ่ายแก่ผู้ฝากและดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารไปกู้ยืมมา

ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถระดมเงินฝากได้มากกว่าเงินที่ให้กู้ (ตารางที่ 5) ดังนั้น เงินทุนที่ธนาคารพาณิชย์ในภาคฯ นำมาให้ลูกหน้กนั้นจึงเป็นเงินฝากที่ระดมได้จากประชาชนทั้งหมด ส่วนที่ปล่อยกู้ได้ไม่หมดนั้นส่วนหนึ่งเป็นเงินสดที่สำรองไว้ตามกฎหมาย และส่วนที่เหลือส่งเข้าไปฝากไว้ที่สำนักงานใหญ่ของธนาคารนั้น ๆ ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุนดังกล่าวจึงเป็นค่าดอกเบี้ยเงินฝากที่ธนาคารจ่ายให้ลูกค้า ทั้งดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ และดอกเบี้ยเงินฝากประจำ

ตามปกติแล้วจะคิดจากต้นทุนที่ธนาคารต้องการใช้ไปเพื่อได้เงินสดมาปล่อยสินเชื่อ ได้แก่ ดอกเบี้ยที่ต้องใช้ในการระดมเงินฝากหรือดอกเบี้ยที่เสียไปในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น แต่ในการศึกษาครั้งนี้ เลือกใช้ต้นทุนที่เกิดจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารมาเฉลี่ยตามน้ำหนัก ได้แก่ เงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากกระแสรายวันซึ่งธนาคารไม่ได้ให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ฝาก (ซึ่งโดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยนี้จะเท่ากันทุกธนาคาร หรือใกล้เคียงกันมาก) เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีการกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น เพราะเท่าที่ผ่านมาโครงสร้างเงินฝากกับสินเชื่อของธนาคารทุกสำนักงานจะมีสัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากเพียงร้อยละ 70 - 90 เท่านั้น เช่นในปี 2529 และ 2532 ที่สนใจศึกษาอยู่ในครั้งนี้ มีสัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากร้อยละ 76.0 และร้อยละ 89.1 ตามลำดับ หมายความว่าเงินฝากที่ระดมได้มีเกินความต้องการในการปล่อยสินเชื่อภายในภาค (ตารางที่ 5)

2. ต้นทุนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- ต้นทุนการบริหารสินเชื่อ (administration cost) ได้แก่ค่าใช้จ่ายในการทำสัญญา จัดทำบัญชีเงินกู้ยืม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านพนักงานทั้งหมด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการบริหารงานอื่น ๆ ของผู้บริหารธนาคาร โดยทั่วไปแล้ว ต้นทุนชนิดนี้ไม่ขึ้นกับขนาด ของจำนวนเงินกู้ยืม แต่ขึ้นอยู่กับจำนวนลูกหน้ก ต้นทุนบริหารสินเชื่อต่อหน่วยจะลดลงเมื่อจำนวนเงินกู้ยืมเพิ่มขึ้น

- ต้นทุนสารสนเทศ (information cost) ธนาคารเป็นผู้รวบรวมข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับตัวลูกหน้กเพื่อประกอบการตัดสินใจว่า ควรจะให้กู้ยืมหรือไม่ และจะให้กู้ยืมจำนวนเท่าใด และข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ธนาคารจะหาข่าวสารก็ต่อเมื่อผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากข้อมูลข่าวสารมีมากกว่าค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เสียไป

- ต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา (enforcement cost) เป็นค่าใช้จ่ายในการติดตาม และตรวจสอบให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงไว้ การบังคับให้ลูกหนี้ชำระเงินคืนตามกำหนดหรือทำสัญญาชดเชยเวลาเงินกู้ในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้คืน ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในการบังคับไม่ให้ผู้กู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากธนาคารไม่ทราบถึงความเต็มใจที่ลูกหนี้จะจ่ายคืนเงินกู้ ดังนั้น การบังคับจึงมีหลายระดับ เช่น การค้าประกันกลุ่ม การใช้วิธีการทางกฎหมาย เช่น การฟ้องร้อง การบังคับคดี การยึดทรัพย์ ฯลฯ

- ต้นทุนคงที่อื่น ๆ เป็นค่าใช้จ่ายภายในสำนักงาน เช่น ค่าเช่า อาคาร ค่าเสื่อมราคา ค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงตามขนาดของสินเชื่อ เมื่อเทียบต้นทุนต่อหน่วยแล้วมีค่าน้อยมาก

ซึ่งใช้หลักการนำเอาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มาคิดเป็นต้นทุน ดังนี้

- ต้นทุนการบริหารสินเชื่อ คิดจาก เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของผู้บริหารสำนักงาน ได้แก่ ผู้จัดการสาขา ผู้ช่วยผู้จัดการสาขาด้านสินเชื่อ หัวหน้าพนักงานสินเชื่อ และเจ้าหน้าที่ด้านสินเชื่อทั้งหมด

- ต้นทุนส่วนนิติศาสตร์คิดจาก เงินเดือน ค่าจ้างของพนักงานที่เกี่ยวข้องในการสืบประวัติลูกค้า ประเมินทรัพย์สิน ตรีราคา และตรวจสอบต่าง ๆ หากเป็นคนเดียวกันกับผู้ที่ปฏิบัติงานในข้ออื่นให้คิดค่าใช้จ่ายเพียงครั้งเดียว

- ต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา เป็นค่าใช้จ่ายในการติดตามและตรวจสอบให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาคือ ชำระหนี้ คิดจากเงินเดือน ค่าจ้างของพนักงานติดตามหนี้สิน นักกฎหมาย ทนายความที่ธนาคารต้องจ้างมาในกรณีการฟ้องร้อง หรือใช้วิธีการทางกฎหมาย คิดเฉลี่ยตามสัดส่วนของสินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อทั้งหมด

- ต้นทุนคงที่ด้านอื่น ๆ คิดจากค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเอกสาร ค่าวัสดุสิ้นเปลือง เครื่องเขียน ค่าไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ไปรษณีย์กร ค่าซ่อมบำรุง ค่าเสื่อม ราคาต่าง ๆ คิดตามสัดส่วนสินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อทั้งหมด

3. ต้นทุนความเสี่ยง ธนาคารพาณิชย์ต้องรับภาระหนี้สินที่ลูกหนี้ไม่ สามารถชำระคืนตามกำหนดได้ หรือการเบี้ยวหนี้ ซึ่งความไม่แน่นอนนี้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ การลดความเสี่ยงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้หนี้ทำได้โดยการกำกับดูแลสินเชื่อ

หนี้สูญ หมายถึง หนี้ที่ไม่อาจเรียกเงินคืนได้ ประกอบด้วยหนี้ที่มีการดำเนินคดีถึงที่สุดแต่ไม่มีทางที่จะได้รับการชำระหนี้แล้ว หรือ หนี้ที่หมดสิทธิฟ้องร้อง หนี้ขาดหลักฐานจะฟ้องร้อง เช่น หนี้ขาดอายุความ ลูกหนี้ล้มละลายและได้มีการแบ่งเจดีย์ทรัพย์สินครั้งสุดท้ายแล้ว ลูกหนี้ถึงแก่กรรมและไม่มียกมรดกที่จะบังคับชำระหนี้ ลูกหนี้ที่ประนีประนอมตกลงชำระบางส่วน และส่วนที่เหลือไม่มีทางบังคับให้ชำระได้

ดังนั้น ต้นทุนความเสี่ยงจึงคิดจาก หนี้สูญด้านสินเชื่อเกษตรตลอดระยะเวลา 1 ปี

3. ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้แบ่งธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นขนาดต่าง ๆ ตามขนาดของสินเชื่อบริษัท ปี 2529 ดังนี้

1. ธนาคารขนาดใหญ่ ให้สินเชื่อบริษัท 200 ล้านบาทขึ้นไป 42 สำนักงาน
2. ธนาคารขนาดกลาง ให้สินเชื่อบริษัท 100 - 200 ล้านบาท 70 สำนักงาน
3. ธนาคารขนาดเล็ก ให้สินเชื่อบริษัท น้อยกว่า 100 ล้านบาท 152 สำนักงาน

ทั้งนี้ไม่ได้แบ่งตามสินทรัพย์ หนี้สิน ยอดเงินฝากหรือยอดสินเชื่อของธนาคารสำนักงานใหญ่ตามที่แบ่งขนาดธนาคารกันโดยทั่วไป เนื่องจากระยะเวลาการเปิดสาขาธนาคาร ความคุ้นเคยในท้องถิ่น ความสามารถและโอกาสในการขยายงาน ตลอดจนนโยบายของสำนักงานใหญ่ของแต่ละธนาคารมีความแตกต่างกันมาก ทำให้ธุรกิจของสาขาธนาคารมีขนาดแตกต่างกัน

จากการสอบถามธนาคารที่เปิดดำเนินการก่อนปี 2529 รวม 264 สาขาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับคำตอบและข้อมูลที่สมบูรณ์ 163 สาขา (ซึ่งเป็นขนาดที่ใกล้เคียงกับขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม 159 ตัวอย่าง) แบ่งเป็นสาขาขนาดใหญ่ 31 สาขา ขนาดกลาง 36 สาขา และขนาดเล็ก 96 สาขา

ซึ่งมีสูตรการหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม

N = จำนวนประชากร

e = ความผิดพลาดที่จะยอมรับได้ (ในที่นี้ใช้ $e = 0.05$)

ปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ไทยทุกธนาคารมีสาขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 304 สำนักงาน (ธันวาคม 2532) กระจายอยู่ในทุกจังหวัด ทั้งในตัวเมืองและในเขตอำเภอรอบนอก ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด เป็นธนาคารแห่งแรกที่เปิดสาขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เปิดสาขาที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2486 และธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ก็ทยอยเปิดสาขากันอีกเป็นลำดับ

ปี 2486 - 2502 นับเป็นช่วงแรกของวงการธนาคารพาณิชย์ในภาคนี้ เมื่อสิ้นปี 2502 มีธนาคาร 7 ธนาคารให้บริการอยู่ในภาค ได้แก่ ไทยพาณิชย์ กรุงเทพศรีอยุธยา กรุงเทพกสิกรไทย นครหลวงไทย กรุงเทพ และกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม รวมทั้งสิ้น 26 สาขา ปัจจุบันสาขาในสุดแรกนี้มีกิจการเจริญรุ่งเรือง มีธุรกิจที่ขยายตัวไปมาก โดยจัดเป็นสาขาขนาดใหญ่ 12 สำนักงานและขนาดกลาง 8 สำนักงาน แต่ยังมี 6 สำนักงานที่ยังคงมีกิจการขนาดเล็กอยู่เหมือนเดิม ทั้งที่เปิดสาขามานาน 30 - 40 ปีแล้ว

ระหว่างปี 2503 - 2512 มีการเปิดสาขาเพิ่มเติมอีก 45 สำนักงาน โดยธนาคารมหานคร สหธนาคาร และทหารไทย เริ่มสนใจเข้ามาเปิดกิจการในภูมิภาคนี้เพิ่มเติม ในปัจจุบันสาขาดังกล่าวที่เปิดดำเนินการมากกว่า 20 ปีเช่นนี้ บางสำนักงานยังไม่สามารถพัฒนาธุรกิจของตนให้ขยายตัวได้ตามกาลเวลาและตามความเหมาะสมได้ กล่าวคือ พยายามมาเป็นสาขาขนาดใหญ่ 9 สำนักงาน ขนาดกลาง 17 สำนักงาน อีก 19 สำนักงานยังเป็นสาขาที่มีขนาดเล็ก

ในช่วงปี 2513 - 2522 ธนาคารพาณิชย์ขยายบทบาทของสาขาเป็นอย่างมาก โดย
 การเปิดสาขาเพิ่มอีก 109 สำนักงาน กระจายไปตามจังหวัดและอำเภอสำคัญ ๆ ที่เป็นเป้า
 หมายและมีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินธุรกิจการเงินการธนาคารได้ ในช่วงนี้ธนาคารศรีนครได้
 ขยายบริการมาสู่ภูมิภาคนี้ด้วย ปัจจุบันสาขาธนาคารทั้ง 109 สำนักงานนี้ยังคงมีพัฒนาการที่ค่อนข้าง
 ช้า มีสาขาที่ขยายธุรกิจ เป็นสาขาขนาดใหญ่เพียง 17 สำนักงาน ส่วนที่เหลือ 27 สำนักงาน
 ยังคงมีธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดเล็กมีมากที่สุดคือ 75 สำนักงาน

ตั้งแต่ปี 2523 - 2532 ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 ธนาคารได้มาเปิดสาขาส่งงาน
 ในภาคนี้ และแข่งขันกันให้บริการทางการเงินให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น อีก 124 สำนักงาน รวมเป็น
 304 สำนักงาน สาขาเหล่านี้แม้จะเปิดสาขาในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ก็มี 3 สำนักงานที่ขยายตัว
 มากทั้งในเขตเมืองและเขตอำเภอรอบนอก จนกลายเป็นสาขาขนาดใหญ่ ได้แก่ ธนาคาร
 ไทยพาณิชย์ จำกัด สาขานนทบุรี นครราชสีมา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขานนทบุรี-
 สโมสร ขอนแก่น และ สาขาสิคิ้ว นครราชสีมา อีก 16 สำนักงานสามารถพัฒนาเป็นสาขา
 ขนาดกลางได้ ส่วนอีก 105 สำนักงานยังเป็นสาขาขนาดเล็กอยู่ ในจำนวนนี้ 19 สำนักงานที่เพิ่ง
 เปิดสาขาได้เพียง 5 ปี และ 59 สำนักงานเพิ่งเปิดสาขาได้ 3 ปี ซึ่งเป็นระยะแรกเริ่มและอยู่
 ระหว่างขยายงานทั้งสิ้น

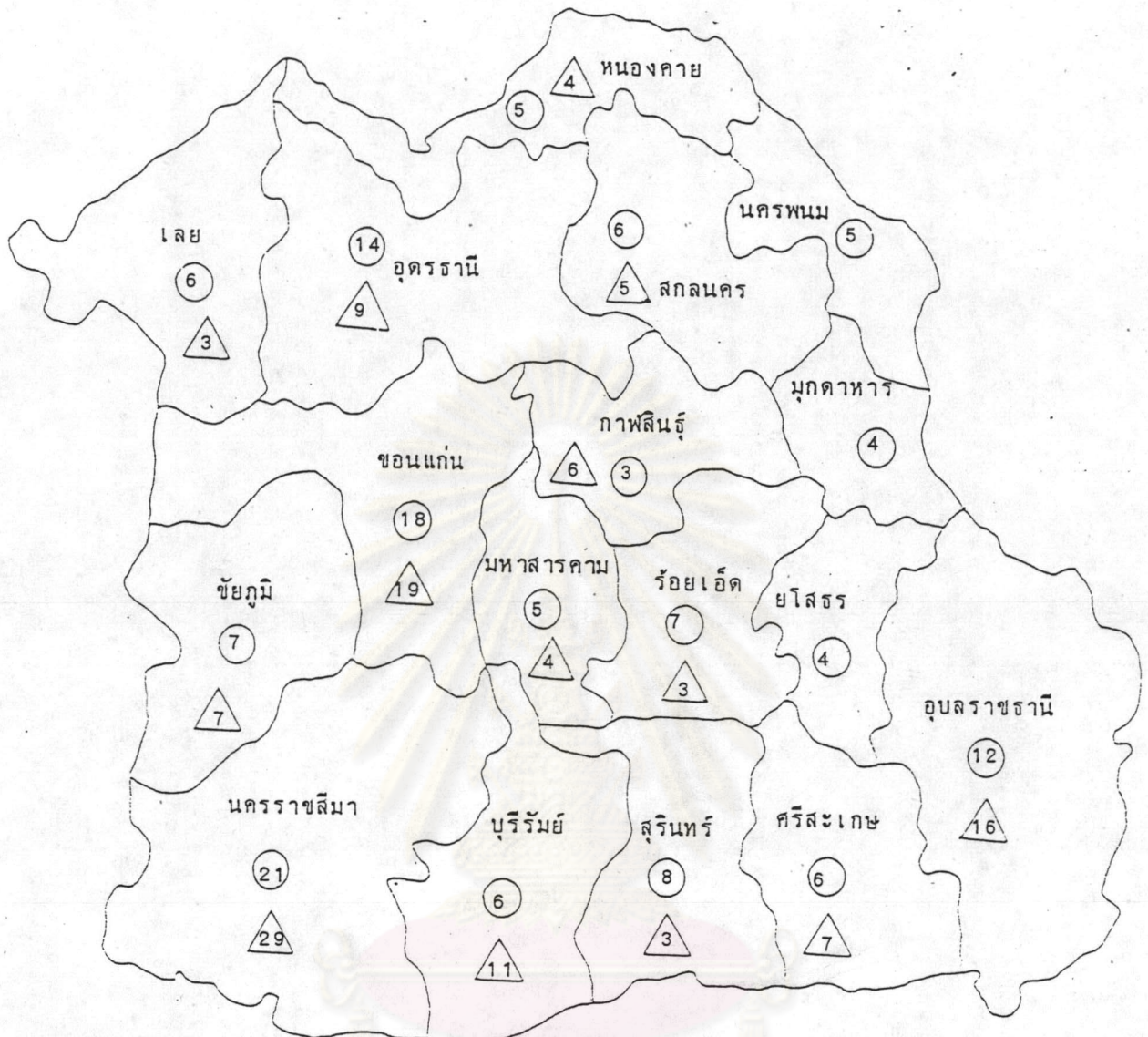
สามารถแบ่งธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น
 2 ประเภท ตามที่ตั้งของสาขา ได้แก่ สาขาในเมือง ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดหรือในอำเภอเมือง
 และสาขาในอำเภอรอบนอกซึ่งได้แก่ สาขาที่ตั้งอยู่นอกอำเภอเมือง

แต่เดิมสาขาในเมืองมีจำนวนมากกว่าสาขาในเขตอำเภอรอบนอกอย่างชัดเจน แต่ต่อ
 มาได้มีการเปิดสาขาในอำเภอรอบนอกมากขึ้น จนกระทั่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน และมีแนวโน้ม
 ว่าจะมีสาขาในเขตอำเภอรอบนอกมากกว่าดังตัวเลขแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : สาขา

ปี	จำนวน		
	สาขา ในเมือง	สาขา อำเภอรอบนอก	รวม
2519	87 (64.4)	48 (35.6)	135 (100.0)
2520	92 (58.2)	66 (41.8)	158 (100.0)
2521	97 (58.1)	70 (41.9)	167 (100.0)
2522	105 (58.3)	75 (41.7)	180 (100.0)
2523	111 (55.2)	90 (44.8)	201 (100.0)
2524	118 (56.2)	92 (43.8)	210 (100.0)
2525	123 (54.9)	101 (45.1)	224 (100.0)
2526	128 (54.5)	107 (45.5)	235 (100.0)
2527	129 (53.3)	113 (46.7)	242 (100.0)
2528	132 (53.4)	115 (46.6)	247 (100.0)
2529	140 (53.0)	124 (47.0)	264 (100.0)
2530	147 (51.6)	138 (48.4)	285 (100.0)
2531	149 (50.5)	146 (49.5)	295 (100.0)
2532	154 (50.7)	150 (49.3)	304 (100.0)
2533	160 (49.1)	166 (50.9)	326 (100.0)

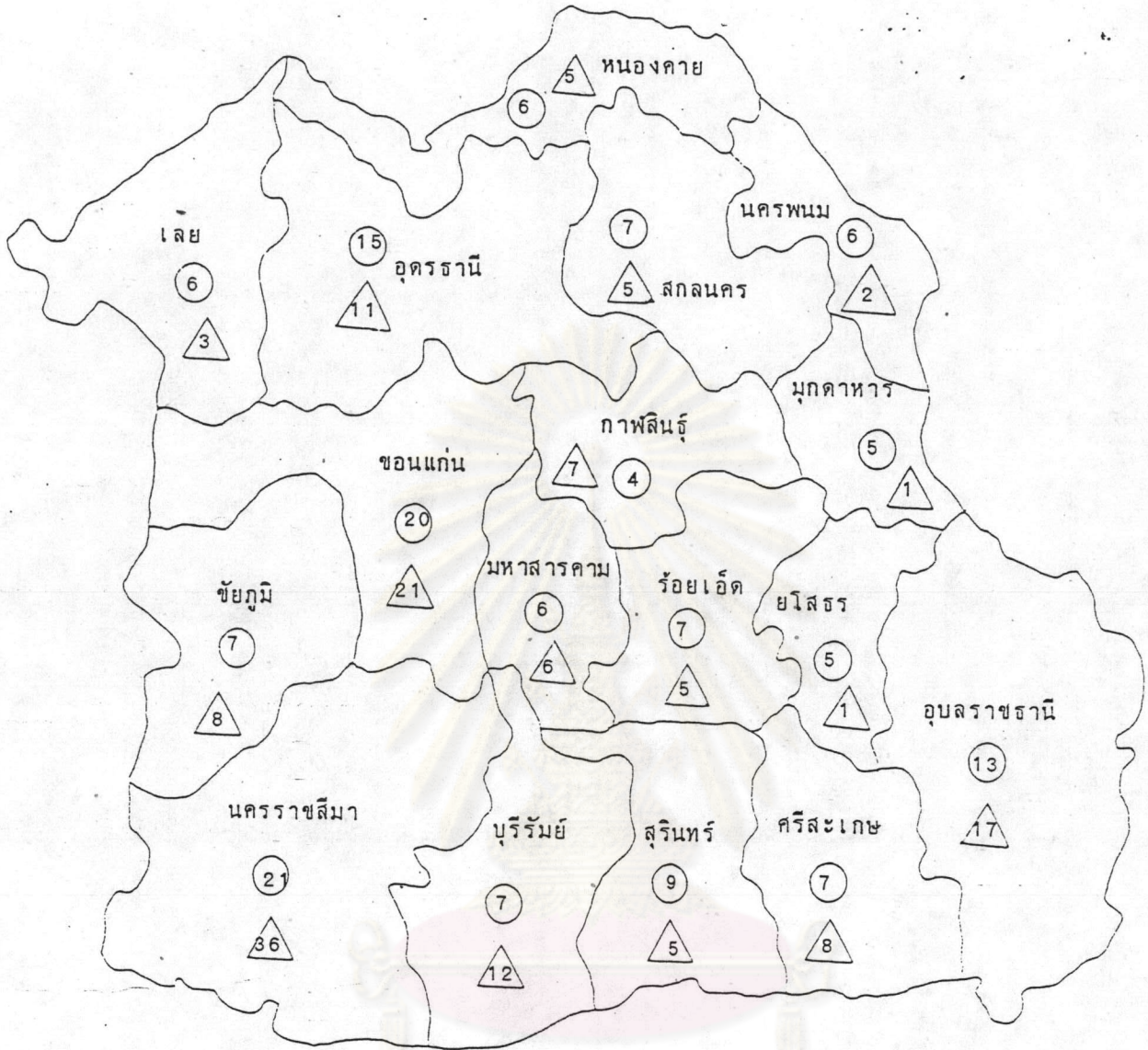
ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 2 จำนวนสาขานาครพณิชยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2529 จำนวน 264 สาขา

- สาขาในเมือง
- △ สาขาในเขตอำเภอรอบนอก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3 จำนวนสาขานาครพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2532 จำนวน 304 สาขา

- สาขาในเขตเมือง
- △ สาขาในเขตอำเภอรอบนอก